

Obchodní závazky

Zajištění a utvrzení obchodních smluv
Změny závazku

Zajištění a utvrzení

- fce: **posílení pozice věřitele**; prevence problémů
- reakce na možná rizika →
 - riziko *neschopnosti* plnit - náhradní možnosti uspokojení pohledávky (**zajištění**)
 - riziko *nedostatečné snahy* o plnění - posílení motivace dlužníka (**utvrzení**)
- řada institutů vhodných pro různé vztahy; různé výhody a nevýhody

Zajištění a utvrzení – hlavní nástroje

- ručení
- finanční záruka (zejména bankovní záruka)
- zástavní právo
- zajišťovací převod práva
- finanční zajištění (spec. zákon)
- + (závdavek)
- smluvní pokuta
- uznání dluhu
- utvrzovací (zajišťovací) směnka
- další motivační mechanismy: silnější sankce (např. vyšší úroky z prodlení), zádržné (pozastávky) nebo naopak výhrada vlastnictví, snadné únikové cesty ...
- + usnadnění vymahatelnost práv: svolení k přímé vykonatelnosti, rozhodčí doložka, jasné definice, termíny, písemnost, ... preference samovykonatelných nástrojů

Zástavní právo

- podrobná úprava ve III části: § 1309 -1394
- poskytnutí **věci (movité i nemovité)** jako zástavy, ze které je možno se **v případě nesplnění uspokojit jejím zpeněžením**
- zástavu může poskytnout i **třetí osoba**
- zajištění peněžitého i nepeněžitého dluhu
- propadná** zástava zásadně ne, ale pokud za cenu obvyklou (dle posudku znalce) + vydání přebytku, pak ano (B2B)

- vs. **zajišťovací převod** (= skutečný převod vlastnictví, s rozvazovací podmínkou), §2040
- vs. **zadržovací právo** (pouze dočasné zadržetí věci, kterou má věřitel po právu u sebe)

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Zajišťovací převod (§2040-2044)

- = **dočasný** převod vlastnictví **za účelem zajištění**
- vyvratitelná domněnka, že převod s **rozvazovací** podmínkou splnění (ex lege přechod zpět)
 - lze tedy i jako převod fiduciární
- může poskytnout i **osoba třetí**
- u nemovitostí - **zapisuje se do katastru**, zapíše se i dočasná povaha
- byla-li věc předána, má věřitel **právo mít ji u sebe** a vykonávat prostou správu (jinak naopak)
- po splnění** – povinnost umožnit výkon práva v předešlém rozsahu + vydání přírůstků (po započtení nákladů)
- není-li dluh splněn**, stane se převod nepodmíněným
- vydání **přebytku**, pokud obvyklá ceny zřejmě převyšuje výši zajištěného dluhu
 - není-li ocenění ve smlouvě, důkazní břemeno má věřitel

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Ručení (§ 2018)

- třetí osoba** se zavazuje splnit místo dlužníka, pokud **nesplní on**
- lze i pro **budoucí** dluhy
- subsidiarita**
 - při realizaci nutná **písemná výzva** a **přiměřená lhůta** (§ 2021)
- ručitel má všechny námitky, které by měl dlužník (§ 2023)
- akcesorita**
 - ale § 2019/2 – vědomá neplatnost pro nedostatek způsobilosti nebrání ručení
 - + 2026/2 – nezaniká nemožností plnění dlužníka
- následný subrogační regres** (§ 1937/2), vč. příslušenství i zajištění, dokladů a informací

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Finanční a bankovní záruka

- NOZ: obecně **finanční záruka** (§ 2029)
 - pokud poskytuje banka – **bankovní záruka**
- zajištění do určité výše dle záruční listiny
- variabilita - nesplnění či jiné podmínky
- u bank vysoká jistota, ale zpravidla vyšší cena
- oproti ručení některé výhody:
 - **omezená subsidiarita** - není třeba předchozí výzva
 - zásadně **žádné námitky** ! - pouze pokud výslovně uvedené v listině

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Smluvní pokuta

- § 2048-2052
- **sankce pro případ porušení** určité povinnosti (**peněžitá nebo nepeněžitá**)
Př.: „V případě prodlení kupujícího se zaplacením kupní ceny je kupující povinen prodávajícímu uhradit smluvní pokutu ve výši 0,1% z dlužné částky za každý den prodlení.“
- peněžitá i nepeněžitá podoba sankce
- nutno přesně **specifikovat povinnosti** (nikoliv výkon práva !)
- **již není povinná písemná forma**
- nutno určit **výši** nebo **způsob určení výše**
 - jednorázová (např. 50 tis Kč)
 - opakovaná (např. 0,1% denně z dlužné částky, 100 Kč denně ...)
 - kombinace
- nutno dodržet **přiměřenou výši** pokuty; moderace (§2051)

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Smluvní pokuta II

- nekompromisní **přísnost** – nezávislost na zavinění
 - ze zákona nejsou žádné liberační důvody
 - lze sjednat mírněji
- významný **vliv na případnou náhradu škody** (§ 2050)
 - sjednaná pokuta = 100 tis
 - vzniklá škoda = 300 tis
 - jakou částku je možno souhrnně požadovat?
→ možno smluvně libovolně upravit jinak
- zaplacení pokuty **nemá vliv na povinnost** splnit utvrzený dluh (§ 2049)
 - lze sjednat opačně

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Variabilita smluvní pokuty

	náhrada škody nedotčena	pouze škoda převyšující pokutu	náhrada škody zaniká
zajištěná povinnost nezaniká	sankční	částečně paušalizační	paušalizační pokuta
zajištěná povinnost zaniká	zprošující pokuta „vyplacení se“ z povinnosti		„komplexní“ vypořádání

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Uznání dluhu (§ 2053-2054)

- utvrzení závazku, dvě výhody pro věřitele:
 - zlepšení důkazní pozice
 - nová desetiletá promlčecí lhůta, § 639 – 10 let
- jak závazek uznat?
 - písemně – možno i méně formálně, ale určitě
 - konkludentně
 - placením úroků
 - placením části dluhu, *jestliže lze usuzovat, že plněním dlužník uznává i zbytek závazku*
- písemně lze uznat i promlčený závazek (i když dlužník nevěděl)
- účinky vůči ručiteli jen s jeho souhlasem (§ 2025/2)

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Změny závazkových vztahů

Změny závazku

v subjektech

- změna věřitele
- změna dlužníka

v obsahu závazku

- dohodou
- v důsledku porušení
- změna vnějších okolností

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Změny v subjektech – změna věřitele

- nástupnictví (univerzální sukcese)** – dědění (§ 1475 – 1720) fúze...
- postoupení pohledávky (cese)** - § 1879-1886
 - vč. **příslušenství i zajištění**; postupitel **vydá a sdělí vše** potřebné
 - nevyžaduje se **souhlas** dlužníka; i tichá cese; notifikace §1882
 - nově již cese nemusí být **písemně** (ale § 564)
 - možno ve smlouvě dopředu **vyloučit**
 - dále **nelze**: zanikající smrtí + obsah by se změnil k tíži dlužníka
 - **námítky** dlužníkovi zůstávají; své pohledávky vůči postupiteli může namítat i postupníkovi, ale musí bez odkladu oznámit
 - **ručení za dobytost!** – do výše úplaty; ledaže postupník věděl, že pohledávky je budoucí, nejistá nebo nedobytná (§ 1885)
 - anebo nedobytnost až po postoupení náhodou nebo nedopatřením postupníka (= zejm. nevymáhá bezodkladně po splatnosti nebo odloží-li)
- postoupení **souboru pohledávek, tzv. globální cese** (§ 1887)
 - **současných i budoucích**; je-li dostatečně určen
 - např. pohledávky **určitého druhu v určité době**, nebo **různé pohledávky z téhož právního důvodu**, z určitých aktivit

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Změna dlužníka – převzetí a přistoupení

- nástupnictví**
- převzetí dluhu** (namísto původního)
 - nutný **souhlas věřitele**; nemusí být písemně
 - „automatický“ **přechod dluhu s přechodem vlastnického práva k nemovitosti+zástavního práva (§1888/2)** – přejde i dluh zajištěný zástavou; **presumovaný souhlas věřitele**
- přistoupení k dluhu** (vedle původního)
 - **bez dlužníkovy souhlasu** – vedle něj společně a nerozdílně
 - **nelze postihovat zajišťující 3. os.** pro neplnění novým dlužníkem – pokud k tomu nedala souhlas

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Změna dlužníka – převzetí majetku (§ 1893)

- převzetí veškerého majetku nebo poměrně určené části (§495)**
- ex lege přistoupení k dluhu** při převzetí majetku
 - ochrana věřitele (kogentní)
- nabyvatel se stává **solidárně zavázaným** z dluhů, které s převzatým majetkem **hospodářsky souvisí** a o nichž věděl či musel vědět
- jen **do výše hodnoty** majetku
 - ale neplatí pro osoby **blízké** (ledaže o dlužích nevěděly a nemusely vědět)
- vzhledem k účelu ochrany věřitele – aplikace jen při **významném** převodu části majetku, která má dopad na schopnost zcizitele plnit (nezanedbatelný); sporné !
- obecná úprava (speciální např. koupě závodu, přeměny...)

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Postoupení smlouvy (§1895)

- komplexní změna smluvní strany** (převod práv i povinností); lze i část smlouvy
- nevylučuje-li to **povaha** smlouvy
- účinnost vůči druhé straně jejím **souhlasem**
 - lze ale souhlasit i **předem** – pak účinné pouhým oznámením
- u **opakujících** se – do budoucna ohledně nesplněných
- lze převést i **indosací (rubopisem)** - § 1897/2; tzv. smlouva na řad
- ochrana postoupené strany** – pokud nový účastník neplní, lze se domáhat plnění u původního (§ 1899)
 - prohlášení postupiteli dle § 1899/1
 - lhůta 15 dní, ale ne prekluze, pouze náhrada škody

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Změny v obsahu

- dohoda**
 - zcela dle vůle stran
 - dodatky a doplňky smlouvy
 - forma - § 564
- v **důsledku porušení**
 - práva z vadného plnění („odpovědnost za vady“)
 - náhrada škody („odpovědnost za škodu“)
 - následky prodlení („odpovědnost za prodlení“)
 - ...
- změna okolností**

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Vliv změny okolností na obsah a trvání závazku

Změna okolností (§ 1764)

- Změní-li se po uzavření smlouvy okolnosti do té míry, že se plnění podle smlouvy stane pro některou ze stran **obtížnější, nemění to nic na její povinnosti splnit dluh**
 - + § 2006: plnění není nemožné, pokud lze splnit
 - za ztížených podmínek
 - s většími náklady
 - s pomocí jiné osoby
 - po určené době
- ALE:
 - lze řešit smluvně
 - mnoho zákonných výjimek

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Smluvní řešení změny okolností

- **automatické modifikační (adaptační) mechanismy**
 - dobře použitelné u kvantitativních veličin (náklady, ceny, inflace, měny, úroky, daně...)
 - **měnové, inflační doložky**
 - **cenové doložky**, flexibilní tvorba ceny; fixní cena x neúplný či nezávazný rozpočet, **indexace cen, měření skutečných nákladů**
 - flexibilní stanovení termínů
- **ex post adaptace**
 - **smluvně zakotvené změnové procesy** – ad hoc reakce na nastalé změny skrze úkony stran či rozhodnutí třetí osoby – např. znalec, komise, „správce stavby“; nutno řešit i efektivní proces vznášení nároků (claimů)
 - **renegociace** (strany znovu vyjednávají podmínky smlouvy), § 1765; možnost převzetí rizika změny okolností dle § 1765/2
- **únikové (terminační) mechanismy**
 - odstoupení, výpověď, odstupné, remisorní smluvní pokuta

Josef Šilhán, Právnická

Zákonné řešení změny okolností

- smlouva o smlouvě budoucí (§ 1788/2)
 - zánik závazku ex lege
- tzv. hardship (§ 1765-1767)
 - povinnost renegotiace
 - možnost úpravy či zrušení soudem
- změny u dlouhodobých smluv (§ 2000)
 - možnost zrušení soudem
- + speciální úprava smluvních typů: § 2057/2, § 2620/2, ...

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Tzv. hardship (§ 1765-1767)

- **PŘEDPOKLADY** (prokazuje dotčená strana)
 - tak **podstatná změna okolností**, že
 - **zvláště hrubý nepoměr**
 - neúměrným **zvýšením nákladů** plnění, anebo
 - neúměrným **snížením hodnoty** předmětu plnění
 - změnu nebylo možno **rozumně předpokládat** ani **ovlivnit**
 - skutečnost nastala nebo se stala známou **až po uzavření** smlouvy
- **DŮSLEDEK:**
 - právo domáhat se **obnovení jednání** o smlouvě
 - neopravňuje odložit plnění
 - nedohodnou-li se strany v přiměřené lhůtě, může **soud** na návrh závazek **změnit** obnovením rovnováhy, **anebo zrušit** ke dni a za podmínek určených v rozhodnutí; návrhem není soud vázán
 - soud návrh zamítne, pokud právo neuplatněno v přiměřené lhůtě, co změnu okolností musela zjistit; má se za to, že tato lhůta činí dva měsíce
- **SMLUVNÍ ÚPRAVA** – lze převzít nebezpečí změny okolností

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Děkuji za pozornost

JUDr. Ing. Josef Šilhán, Ph.D.
josef.silhan@law.muni.cz
